



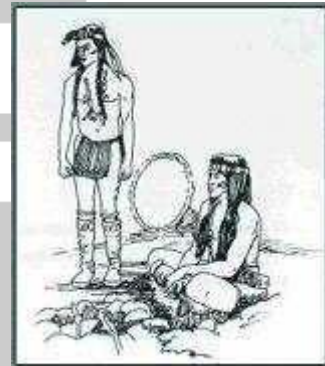
**FRANCUSKI DIO KANADE  
(OPŠTE GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE)**

Radomir Blagojević

## Istorijski nastanak

Počeci kanadske historije sežu u veoma daleku prošlost, u vrijeme kad su kanadsku teritoriju naseljavali starosjedioci o čijem postojanju imamo mnoštvo dokaza. To su bili nomadski narodi koji su lovili mamute i bizone. Sljedeći doseljenici su stigli takođe iz Azije, prije otprilike 4000 godina, donoseći nove jezike i drugačije vrste oruđa i oružja. Širenjem raznih naroda po novoj teritoriji, već tada je na ovom području postojalo mnogo različitih kultura, običaja, jezika. Vikinzi su bili prvi Evropljani koji su kročili na kanadsko tle. Njihovi prvi odlasci na teritorije Sjeverne Amerike su počeli oko 985. godine. U XV i XVI vijeku počinju učestali dolasci i kontakti sa evropskim kolonizatorima. Francuzi su došli u Kanadu početkom XVII vijeka. Pod vođstvom Samijela Šamplena Francuzi su osnovali Kvebek

1608. god. Kada je francuska vlada uvidjela razne koristi koje može donijeti trgovina krznom, te ribarstvo za čiji je razvoj Kanada imala ogromne potencijale, počela se veoma zanimati za ovaj kraj svijeta. Tako je počela francuska kolonizacija Sjev. Amerike i stvorena je francuska kolonija pod nazivom Nova Francuska. Stvaranjem ove kolonije počelo je neprijateljstvo između francuskih i britanskih teritorija. Nakon francusko-engleskih ratova u Evropi i rata za špansko nasljeđe Francuska je 1713. god. izgubila najveći dio svojih kolonija u Kanadi i to Novu Škotsku, Njufaundlend i prostor oko



Hadsonovog zaliva. Te teritorije su zauzeli Englezi. Da bi se izbjegli sporovi oko dvojezičnosti i religije, Engleska je 1791. god. podjelila istočne djelove Kanade na frankofonsku Donju Kanadu (Kvebek) i anglofonsku Gornju Kanadu (Ontario) koje su dobile sopstvenu samoupravu. Kanada je 1850. dobila pravo na samoupravu a 1867. vraćeno joj je federalno uređenje i dat status dominiona. Tada su Kvebeku i Ontariju pridružene još Nova Škotska i Nju Branzvik. Od 1926. Kanada je član komonvelta a od 1931. Velika Britanija joj je priznala političku nezavisnost.

## Geografski položaj

Pokrajina Kvebek se nalazi u istočnom dijelu Kanade i zauzima površinu od 1 540 680 km<sup>2</sup> i ima 7 410 500 stanovnika (2004.god).

Kvebek je prva po veličini u Kanadi a druga po broju stanovnika odmah iza Ontarija. Na istoku graniči sa pokrajinom Nju Foundlend a na zapadu sa Ontarijom. Na jugu graniči sa SAD-om a na sjeveru omeđen je Hadsonovim zalivom i Handsonovim prolazom.

Pokrajina Ontario se nalazi u središnjem i istočnom dijelu Kanade između Hadsonovog zaliva i Velikih jezera. Površina Ontarija je 1 068 580 km<sup>2</sup> a broji oko 8,7 mil. stanovnika.

## Geološka građa i reljef

Područje Kvebeka okružuje Kanadski štit s južne strane u širini oko 100 km i 1000 km dugačkoj dolini uz rijeku Sent Lorens. Kanadski štit je izgrađen od prekambrijskih stijena (granit, gnajs). Na njemu je nastao jednoličan, blago valovit reljef bez većih visinskih razlika. Na vanjskoj strani kanadski štit ima donekle izdignute strane što je posebno izraženo na više od 500 km dugačkom planinskom vijencu na sjeveroistoku Labradora (Torngat Mountains 1676m). U nekadašnjim riječnim dolinama ili kotlinama koje su preoblikovali ili izdubili ledenjaci bezbrojna su jezera i bare a u nizijama uz Hadsonov zaliv prostrane bare i tresetišta. Reljef je izgrađen od ledenjačkih i riječnih nanosa i većinom izražen kao blago valovita nizina.

## Klima



Klima provincije Kvebek je umjereno topla s toplim ljetima i hladnim zimama. Prosječna ljetna temperatura za područje Kvebeka se kreće do 22°C a zimska do 3°C. količina padavina se kreće od 1000 do 1400mm. Prosječna temp. u Kvebeku u januaru iznosi -11.5°C a u julu 19.3°C uz količinu padavina od 1058mm a u Montrealu u januaru -8.7°C i julu 21.6°C uz količinu padavina od 1048mm.

Treba reći i to da je klima bila značajan faktor u razvoju i naseljavanju zemlje, jer su prvenstveno naseljavani južniji predjeli, gdje je bilo toplije i gdje su postojale povoljnije prilike za uzgoj poljoprivrednih kultura.

## Hidrografija

Rijeka Sent Lorens najveća je u atlanskom slivu koja povezuje Velika jezera s morem. Dužina rijeke je 1167 km uz protok od 11 000m<sup>3</sup> u sekundi. Plato Nijagare počinje od Wotertauna, Nju Jork, USA a završava se na ostrvu Manutolin, u kanadskoj pokrajini Ontario. Ukupno je u dugačak 1609 km i predstavlja dno drevnog mora. Plato Nijagare je



osnovni razlog nastanka Nijagarinih vodopada. Bez platoa, ne bi bilo ni Nijagarinih vodopada i već milionima godina plato Nijagare nastavlja da erodira u sjevernom pravcu. Između 1849 i 1962 godine napravljeno je 13 mostova preko rijeke Nijagara. Četiri od njih još uvijek postoje. Prva željeznica vučena konjima je otvorena 1841. i išla je između Čipave i Kvinstona. Konji su 1854 godine zamjenjeni

parnom lokomotivom da prevoze putnike. Između kasnih 1700 i sredine 1800-ih, čamci su bili glavni način da se stigne do Nijagarinih vodopada. Prava željeznica je puštena u promet 1902. godine preko prvog u svijetu visećeg mosta koji je mogao da izdrži težinu voza. Korištenje čamaca je konstantno opadalo kako su turisti sve više počeli da koriste automobile, autobuse ili voz za posjetu. Turistička putovanja su počela 1820-tih i za pedeset godina su se udesetostručila i postala dominantna privredna grana ove oblasti. Po prvi put u zabilježenoj istoriji, vodopadi su presušili usljed jakih zapadnih vjetrova koji su zadržavali vodu u jezeru Iri, i leda koji je napravio ustavu blizu Bufala, Nju Jork. Stanovnici grada su sa veseljem istraživali korito rijeke i ivice vodopada, i pronalazili, između ostalih stvari, ostatke iz rata 1812. god.



## Flora i fauna

Južni dio Kanade (Kvebek i Ontario) prekriven je zimzelenim i listopadnim šumama koje se eksploatišu i donose prihode za skoro cijelu ekonomiju Kanade. Životinje u Kanadi su veoma slične onima u Sjevernoj Evropi i Aziji. Zastupljene životinjske vrste su: jelen, bizon, divokoza, crni medvjed, kojot, lisica, vuk, sova ...



## Stanovništvo

Pokrajina Kvebek broji 7 410 500 stanovnika (2004.) sa gustom od 5.4 st/km<sup>2</sup>. Francuski jezik zajedno sa engleskim je službeni jezik u Kanadi a govori ga 23% Kanadana. Za razliku od Ontarija u Kvebeku živi 81% Francuza ili oko 6 mil. tako da ukupno u ove 2 pokrajine živi oko 6,5 mil. Francuza. U pokrajini Kvebek više od 85% stanovnika su katolici. U Ontariju od 8,7 mil. stanovnika 78% su Englezi, 5.5% su Francuzi, 5% Italijani, 2% Njemci, 1% Portugalci. U Kvebeku je održan i referendum za izdvajanje iz Kanade ove pokrajine. Referendum je održan 20. maja 1980. Za izdvajanje iz Kanade glasalo je 40,5% glasača a 59,5% protiv izdvajanja tako da je Kvebek ostao sastavni dio Kanade. Od domicijelnog stanovništva, u istočnom dijelu ali i u cijeloj Kanadi, nalaze se Indijanci (u rezervatima) i Eskimi uglavnom na sjevernim oblastima.

## Privreda

Kanada je industrijsko-poljoprivredna zemlja i jedna od 7 najrazvijenijih zemalja u svijetu. Područje doline rijeke Sent Lorens i sjeverne obale Velikih jezera predstavlja najnaseljenijih i najrazvijeniji dio Kanade. Poljoprivreda istočnog dijela Kanade (poluostrvo Labrador) je razvijena i mehanizovana. Preovlađuju krupni posjedi sa malo obradivog zemljišta. Međutim, sjeverni dijelovi Labadora su neobradivo zemljište zbog izrazito nepovoljnih uslova za život (sjeverozapadni dio poluostrva cijele godine prekriven ledom). U južnom dijelu pokrajine Kvebek (basen rijeke Sent Lorens) preovladava izrazito plodno zemljište. Na ovom prostoru naročito je razvijeno stočarstvo (3 mil. svinja, 1,6 mil. goveda) i proizvodnja mliječnih proizvoda. Gaje se ovas, kukuruz, i druga žita, krompir, šećerna repa, povrće i voće. Veliko bogatstvo u šumama (44% teritorije Kvebeka) i rudama. Preko 44% teritorije Kvebeka je pod četinarskom i listopadnom šumom. Velika nalazišta rude bakra nalaze se u centralnom dijelu pokrajine ali i gvozdene rude, cinka, olova, zlata, azbesta, titana i dr. Sva industrija je koncentrisana u 3 grada (Toronto, Montreal, Kvebek). Veoma je razvijena crna i obojena metalurgija, drvna industrija, mašinska, brodogradnja (Kvebek), elektroindustrija, industrija papira, celuloze, namještaja, hemijska i prehrambena industrija, rafinerija nafte (Montreal, više od 15 mil. tona godišnje). Razvijena je hidroenergija sa mnogobrojnim hidrocentralama sa ukupnom instaliranom snagom preko 23 MW i godišnjom proizvodnjom preko 100 milijardi kWh. Plovni put rijekom Sent Lorens je jedina veza Velikih jezera na zapadu sa Atlanskim okeanom na istoku. Međutim, luka Kvebek je zatvorena zbog leda od decembra do aprila. Kanada izvozi automobile, i druga motorna vozila, drvo, celulozu, i papir, gas, razne metale, pšenicu, ugulj, azbest a uvozi mašine, hemijske proizvode, gvožđe i čelik, tekstil i kafu i dr.